

COLOFON

81e jaargang – 8 juni 2001 – nr. 11
Verschijnt elke twee weken

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. W.K. van Duren
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerck
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919

email: l.hesselink@ebi.nl

Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmby@euromet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 12: 15 juni 2001
afl. 13: 29 juni 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoerd, afgedrukt, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

COLOFON

Joost Beversluis

Hoofddoekje: niet te luid

Kleding – vanaf dat kou en dergelijke zijn geweest – is communicatie, net als de rest van ons uiterlijk. Kleding spreekt. En dus raken kledingvoorschriften aan fundamentele vrijheden. Altijd. Niet slechts als religie in het spel is. De vrijheid tot spreken kán worden beperkt. Er was een tijd, dat jeugdigen tijdens de maaltijd alleen mochten luisteren, niet spreken. Het is niet gelukt dit aan mijn tafel door te voeren en misschien verzet enig recht van het kind zich er inmiddels zelfs tegen. Ook nu kan evenwel onder omstandigheden gevraagd worden te fluisteren of zelfs te zwijgen. En het beginsel van gelijke behandeling in een seculiere samenleving eist dan dat geen uitzondering wordt gemaakt voor geloofsbelijdenissen.

Dit lijkt mij de ingang voor de beoordeling of Ayse als waarnemend griffier van de rechtbank Zwolle *ter zitting* een hoofddoekje mag dragen. Zwolle is tegen. Vreest voor het imago als onbevooroordeeld tribunaal. Vanwege een waarnemend griffier met een hoofddoekje? Ik benijd de pleiter voor de staat niet die dat moest verdedigen.

Welnu, beperking van de vrijheid tot communicatie via kleding of uiterlijk door het volkje achter de tafel is legitiem. Uitmontering die statements plaatst, aan het denken zet of zelfs maar afleidt moet in de ban. Zeker als het de griffier geldt, die heeft te zwijgen en dus ook non-verbaal op *mute* hoort te staan. Het kost het volkje vóór de tafel namelijk al inspanning genoeg om de aandacht bij de zaak en het recht te houden in een serene omgeving. En zulke voorschriften moeten er nu komen. Beroepscode en navolging daarvan zijn kennelijk niet meer vanzelfsprekend. Rimram uit de voorvorige eeuw over 'gedekten hoofde' kan uitwassen van zelfexpressie of klederdracht naar kerkelijk gebod niet keren.

Beperkende voorschriften dus.

Tegen een rechter met hanenkam (20 cm, fel paars), die net zo stoort als een spraakgebrek. Tegen een griffier met geschoren hoofd en in *bomberjack*, die het woord voert ook als hij niets zegt en tot zwijgen moet worden gebracht op gelijke voet als een die gezichten trekt of moppen tapt tijdens het pleidooi. Tegen de griffier ook die, na een *sentimental journey* rond de Vogelkop van Nieuw Guinea het daar voorkomende animisme togedaan, behangen met enige gesnelde koppen en voorzien van een neusbots zitting neemt. Tegen zijn collega die de stigmata bij elkaar geboden heeft of gewoon met viltstift aanbrengt. Ook al kijkt de rechter er niet van op en blijft deze het BW toepassen. En dit alles niet omdat de onafhankelijkheid van de rechtspraak in geding komt, maar omdat de rechtszaal vrij moet blijven van geschreeuw en betoging vanaf het podium, seculier of religieus, verbaal of non-verbaal.

Niet evenwel tegen verbaal fluisteren, mits binnen grenzen. En evenmin dus per se tegen het non-verbale, religieus getinte fluisteren, mits binnen grenzen. Vergelijk het ons vertrouwde religieuze fluisteren: de rok over de Puttense benen; het kruisje om de hals. Wie let er nog op?

En hoe dan concreet met Ayse en haar doekje?

Dat is een uiting, yes, maar niet van fundamentalisme. Was Ayse bevindelijk, dan stond ze niet met hoofddoek voor de commissie gelijke behandeling. Dan zat ze zonder hoofddoek achter de horren zich ongelijk te laten behandelen door familie en imam.

De vraag is gewoon of de hoofddoek niet te 'luid' is voor (een waarnemend griffier in) de rechtszaal. En ik zou denken: Zo'n enorme lap onder de kin geknoopt wel; enig textiel waardoor haar en de nek worden bedekt niet. Is dat belachelijk? Allerm minst! Net zo zou ik een keppeltje toelaatbaar vinden maar slaaplokken niet. Een puntje tussen de ogen wel, maar een sarong niet. Een ketting met kralen wel maar met schedels niet, enzovoort, enzovoort. En komt Ayse dan niet, dan is dat jammer maar goed. Geen discriminatie maar handhaving van één seculiere norm voor allen.